

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion eläkelain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion eläkelain ja eräiden muiden lakien muutoksenhakusäännöksiä niin, että julkisyhteisöjen palveluksessa olevan henkilöstön eläkeasioissa tulisi ylimmäksi valitusviranomaiseksi korkeimman hallinto-oikeuden sijasta vakuutus oikeus. Esityksen tarkoituksena on yhtenäistää lainkäyttömenettelyä eläkeasioissa. Valtion puolesta valitus oikeus vakuutus oikeuteen olisi valtiokonttorilla. Vakuutus oikeuden lääkärijäsen sekä virkamies oikeudellista asiantuntemusta ja työolojen tuntemusta edustavat maallikkojäsenet osallistuisivat valitusten käsittelyyn jul-

kisyhteisöjen palveluksessa olevan henkilöstön eläkeasioissa samalla tavalla kuin muissakin eläkeasioissa.

Esitykseen sisältyvät valtion eläkelain muutosehdotuksen lisäksi ehdotukset valtion perhe-eläkelain, kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain, Suomen Pankista annetun lain sekä kansaneläkelain 58 a §:n muuttamisesta.

Esitys liittyy valtion vuoden 1995 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1995 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .	1	1.2. Valtion perhe-eläkelaki	13
YLEISPERUSTELUT	3	1.3. Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki	13
1. Johdanto	3	1.4. Laki Suomen Pankista	13
2. Nykytila	3	1.5. Kansaneläkelaki	13
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	14
Yleistä	3	3. Voimaantulo	14
Yksityisoikeudelliset työsuhteet	3	LAKIEHDOTUKSET	15
Valtion ja kunnan palvelussuhteet	4	1. Laki valtion eläkelain muuttamisesta	15
Muut julkisoikeudelliset palvelussuhteet ..	5	2. Laki valtion perhe-eläkelain muuttamisesta	16
Tietoja eläkeasioiden määräistä	5	3. Laki kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta	17
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	6	4. Laki Suomen Pankista annetun lain muuttami- sesta	18
Yleistä	6	5. Laki kansaneläkelain 58 a §:n muuttamisesta ..	18
Ruotsi	6	LIITE	20
Saksa	7	Rinnakkaistekstit	20
Euroopan ihmisoikeussopimus	7	1. Laki valtion eläkelain muuttamisesta	20
2.3. Nykytilan arviointi	8	2. Laki valtion perhe-eläkelain muuttamisesta ..	22
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	9	3. Laki kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta	24
4. Esityksen vaikutukset	10	4. Laki Suomen Pankista annetun lain muuttami- sesta	26
5. Asian valmistelu	10	5. Laki kansaneläkelain 58 a §:n muuttamisesta .	27
5.1. Aikaisemmat ehdotukset ja korkeimman hallinto-oikeuden aloite	10		
5.2. Lausunnot	11		
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	11		
1. Lakiehdotusten perustelut	11		
1.1. Valtion eläkelaki	11		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Julkisen ja yksityisen alan eläkejärjestelmät ovat viime vuosina perusteiltaan yhdenmukaisuneet, mutta julkisyhteisöjen henkilöstön eläkeasioita koskeva muutoksenhakujärjestelmä eroaa nykyisin yksityisen alan eläkkeiden muutoksenhakujärjestelmästä. Eläkejärjestelmien yhtenäistyminen on luonut edellytyksiä julkisen ja yksityisen alan eläkkeitä koskevien muutoksenhakusäännösten yhdenmukaistamiselle.

Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuu nykyisin vuosittain yli 7 000 asiaa. Saapuvien asioiden määrä on suuri, kun otetaan huomioon korkeimman hallinto-oikeuden asema ylimpänä hallintotuomioistuimena. Äskettäin on verotuksen valituslupajärjestelmää uudistettu niin, että muutoksenhaussa läänioikeuden veroasiassa antamasta päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen tarvitaan 1 päivästä joulukuuta 1994 aina valituslupa. Uudistus parantaa osaltaan korkeimman hallinto-oikeuden mahdollisuuksia huolehtia sekä yksittäisten asianosaisten oikeusturvasta että ylimmän oikeusasteen tehtäviin kuuluvasta oikeuskäytännön yhtenäistämistä niissä asioissa, joissa on tarpeen saada korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu. Tämän esityksen yhtenä tavoitteena on vähentää korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuvien asioiden määrää niin, että korkein hallinto-oikeus voisi nykyistä paremmin huolehtia tehtävistään ylimpänä yleisenä hallintotuomioistuimena.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Muutoksenhakujärjestelmä on eläkeasioissa yleensä kaksivaiheinen. Ensimmäinen muutoksenhakuviranomainen on tavallisesti eläkelautakunta, joka koostuu lakimiehistä, alaa tuntevista maallikkojäsenistä ja lääkäreistä. Eläkelautakunnat on muodostettu eri eläkejärjestelmiin kuuluvia asioita varten erikseen siten, että yksityisen alan, valtion ja kuntien henkilöstöeläkkeitä varten on erilliset eläkelautakunnat.

Ylimpänä valitusviranomaisena eläkeasioissa on korkein hallinto-oikeus tai vakuutus-oikeus.

Korkein hallinto-oikeus on ylin yleinen hallintotuomioistuin. Se toimii julkisoikeudellisen palvelussuhteen eläkkeissä viimeisenä valitusasteena. Korkeimman hallinto-oikeuden toimivaltaan kuuluu myös hallintopäätösten purkamista ja menetetyn määräajan palauttamista koskevien ylimääräisten muutoksenhakemusten käsitteleminen. Vakuutus-oikeus on sosiaaliturva-asioiden erikoistuomioistuin. Se toimii ylimpänä muutoksenhakuviranomaisena yksityisoikeudellisen työsuhteen ja yrittäjätoiminnan perusteella maksettavissa eläkkeissä samoin kuin kansaneläkeasioissa.

Yksityisoikeudelliset työsuhteet

Yksityisen alan työ- ja yrittäjäeläkeasioissa annettuun päätökseen tyytymätön voi hakea muutosta eläketurvakeskuksen yhteydessä toimivalta eläkelautakunnalta.

Eläkelautakunnan päätökseen voidaan hakea muutosta vakuutus-oikeudelta. Eläkeasiat käsitellään vakuutus-oikeuden jaostossa, jossa on puheenjohtajana vakuutustuomari ja muina jäseninä kaksi lakimiesjäsentä. Asian koskiessa lääketieteellistä seikkaa on jaoston jäsenenä toisen lakimiesjäsenen sijasta lääkärijäsen. Lisäksi eläkeasioiden käsittelyyn vakuutus-oikeudessa osallistuu kaksi asianomaisten alan työolojen tuntemusta omaavaa maallikkojäsentä. Näiden maallikkojäsenten on asianomaisten eläkelakien mukaan osallistuttava käsittelyyn, jos asiassa on kysymys siitä, oikeuttaako sairaus, vika tai vamma lain mukaiseen eläkkeeseen, tai jos vakuutus-oikeudesta annetussa laissa (14/58) niin erikseen säädetään. Vakuutus-oikeudesta annetun lain mukaan asian käsittelyyn osallistuu maallikkojäseniä myös, jos vakuutus-oikeuden jaosto niin päättää. Käytännössä nämä maallikkojäsenet osallistuvat lähes kaikkien eläkeasioiden käsittelyyn eräitä poikkeustapauksia lukuun ottamatta.

Maallikkojäsenet nimittää valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esityksestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Työntekijäin eläkelain (395/61), lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) ja merimieseläkelain (72/56) mukaisissa asioissa maallikkojäsenistä puolet on nimitetty työnantaja- ja puolet työntekijäjärjestöjen tekemien ehdotusten pohjalta.

Valtion ja kunnan palvelussuhteet

Valtion eläkelaisissa (280/66) ja valtion perhe-eläkelaisissa (744/68) säädetään, että valtion palveluksessa olevien eläketurvan toimeenpanosta huolehtii valtiokonttori. Se huolehtii myös kansanedustajien ja valtioneuvoston jäsenten eläketurvan toimeenpanosta kuten kansanedustajain eläkelaisissa (329/67), kansanedustajain perhe-eläkelaisissa (107/90) ja valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetussa laissa (870/77) säädetään samoin kuin valtionapua saavien yhteisöjen ja laitosten henkilökunnan eläketurvan toimeenpanosta siten kuin eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä annetussa laissa (382/69) säädetään.

Valtiokonttorin eläkeasioissa antamiin päätöksiin haetaan muutosta valittamalla valtion eläkelautakuntaan. Eläkelautakunnassa on puheenjohtaja ja kahdeksan jäsentä. Puheenjohtaja on oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut ja virkamies- ja työoikeuteen perehtynyt. Jäsenistä yksi toimii varapuheenjohtajana ja yhden tulee olla lääkäri. Muista jäsenistä neljä on määrätty valtion virkamiesten ja työntekijöiden edustavimpien keskusjärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Puheenjohtajan ja jäsenet määrää valtiovarainministeriö kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Lautakunta voi jakautua jaostoihin. Asia, jonka ratkaiseminen olennaisesti riippuu lääketieteellisestä kysymyksestä, on ratkaistava lääkärijäsenen paikalla ollessa.

Valtion eläkelautakunnan päätöksestä valitaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa eläkevalitukset käsitellään ja ratkaistaan noudattaen samoja menettelymuotoja kuin yleensäkin korkeimman hallinto-oikeuden toimivaltaan kuuluissa lainkäyttöasioissa. Asiat ratkaistaan jaoston istunnossa, jossa on viisi jäsentä. Tarvittaessa jäsenten määrä voi olla suurempikin. Asiantuntijatai maallikkojäseniä ei osallistu näiden asioiden käsittelyyn. Työkyvyttömyyseläkeasioissa korkein hallinto-oikeus hankkii usein terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen lausunnon.

Valtion eläkelain ja perhe-eläkelain muutoksenhakua koskevat säännökset tulevat sovellettaviksi myös niissä eläkeasioissa, joissa eläkeoikeus perustuu näitä lakeja edeltäneisiin lakeihin ja asetuksiin, kuten valtion eläkelain voimaanpanolain (230/91) 7 a §:ssä ja valtion perhe-eläkelain voimaanpanolain (232/91) 5 a §:ssä säädetään. Sama koskee yleensäkin niitä

valtiokonttorissa käsiteltäviä eläkeasioita, joissa oikeus eläkkeeseen valtion varoista on soveltuvin osin samojen säännösten mukainen kuin virka- tai työsuhteessa valtioon olevalla henkilöllä niin kuin ennakkotiedosta ja muutoksenhausta eräissä eläkeasioissa annetussa laissa (272/71) säädetään.

Valtion eläkerahastosta annetun lain (1372/89) mukaista eläkemaksua koskevassa muutoksenhausta noudatetaan soveltuvin osin, mitä valtion eläkelain 23 §:ssä säädetään eläkeasioiden muutoksenhausta.

Kansanedustajain eläkelain 17 §:ssä on nykyisin yksityiskohtaiset säännökset päätöksen oikaisemisesta ja muutoksenhausta. Lain 17 §:ää on kuitenkin muutettu niin, että muutoksenhausta ja päätöksen tiedoksisaannista on soveltuvin osin voimassa, mitä valtion virka- tai työsuhteessa valtioon olevasta henkilöstä on säädetty. Muutoksen sisältävä laki (1531/93) on vahvistettu 30 päivänä joulukuuta 1993 ja se tulee voimaan lain vahvistamista lähinnä seuraavien edustajanvaalien toimittamiskauden 1 päivänä. Kansanedustajain perhe-eläkelaisissa viitataan virka- tai työsuhteessa valtioon olevia henkilöitä koskeviin säännöksiin. Valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain muutoksenhakua koskevassa 5 §:ssä viitataan kansanedustajain eläkelakiin ja kansanedustajain perhe-eläkelakiin.

Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) mukaan kunnan palveluksessa olevien eläketurvan toimeenpanosta huolehtii kunnallinen eläkelaitos eli Kuntien eläkevakuutus. Kuntien eläkevakuutus huolehtii myös kunnallisten luottamushenkilöiden eläkkeistä.

Kunnallisen eläkelaitoksen eläkettä koskevassa asiassa saadaan hakea muutosta valittamalla Kuntien eläkelautakuntaan. Kuntien eläkelautakunnassa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, joiden tulee olla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita ja perehtyneitä virkamies- ja työoikeuteen, sekä yhdeksän muuta jäsentä. Jäsenistä yhden tulee olla lääkäri ja yhden perehtynyt vakuutustoimintaan. Muista jäsenistä kolme on määrättävä kuntien keskusjärjestöjen ja kolme kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin edustavimpien keskusjärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Eläkelautakunta toimii jaostoihin jakautuneena. Eläkelautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä muut jäsenet määrää sisä-

asiainministeriö neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

Kuntien eläkelautakunnan päätökseen haetaan muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Niin sanotuissa vanhoissa kunnan eläkeasioissa, joissa eläketurva perustuu ennen kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain voimaantuloa 1 päivänä heinäkuuta 1964 voimassa olleisiin kunnallisiin sääntöihin, huolehtii eläkkeen myöntämisestä ja suorittamisesta kukin kunta. Ensimmäisenä muutoksenhakuasteenä on lääninoikeus, josta voidaan valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Muut julkisoikeudelliset palvelussuhteet

Korkein hallinto-oikeus toimii valitusviranomaisena myös haettaessa muutosta kirkkohallituksen päätöksiin, jotka koskevat evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain (298/66) ja evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelain (258/70) mukaisia eläkeasioita. Samoin korkein

hallinto-oikeus on valitusviranomainen ortodoksisen kirkkokunnan henkilöstöä koskevissa eläkeasioissa. Tällöin muutosta haetaan kirkkolishallituksen päätökseen siten kuin ortodoksisesta kirkkokunnasta annetussa laissa (521/69) ja asetuksessa (179/70) säädetään. Myös Suomen Pankin johtokunnan ja kansaneläkelaitoksen hallituksen henkilöstöeläkeasioissa antamiin päätöksiin haetaan Suomen Pankista annetun lain (365/25) ja kansaneläkeasetuksen (594/56) mukaan muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Korkein hallinto-oikeus toimii niin ikään muutoksenhakuviranomaisena Ahvenanmaan maakunnan julkisen alan eläkeasioissa. Edellä luetelluissa eläkeasioissa korkein hallinto-oikeus on ensimmäinen ja ainoa valitusviranomainen.

Tietoja eläkeasioiden määristä

Korkeimpaan hallinto-oikeuteen on saapunut vuosina 1989—1993 eläkeasioita seuraavasti:

Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuneet eläkeasiat vuosina 1989—1993

	1989	1990	1991	1992	1993
Valtion eläkkeet (oikaisulautakunnan/eläkelautakunnan kautta)	167	160	248	322	291
Kunnalliset eläkkeet (Kuntien eläkelautakunnan kautta)	256	471	462	561	517
Yhteensä	423	631	710	883	808

Edellä mainittujen lisäksi korkeimpaan hallinto-oikeuteen on tullut vuosittain joitakin kymmeniä eläkevalituksia muualta, lähinnä kirkkohallituksesta ja kansaneläkelaitoksesta, tai suoraan valtiokonttorista.

Suurin osa eläkevalituksista koski työkyvyttömyyseläkettä tai yksilöllistä varhaiseläkettä. Vuosina 1989—1991 korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapui 5 200—5 400 asiaa. Vuosina 1992 ja 1993 muutoksenhakemuksia saapui yli 7 000. Keskimääräinen käsittelyaika oli vuosina 1989—1991 seitsemän kuukautta. Vuodesta 1992 alkaen käsittelyajat ovat kuitenkin pidentyneet. Vuonna 1993 ratkaistiin lähes kaksi kolmasosaa asioista alle yhdeksässä kuukaudessa. Vuonna 1994 on tavoitteeksi asetettu, että keskimääräinen käsittelyaika on kymmenen kuukautta.

Eläkeasioiden määrä vuosina 1983—1988 oli

300—500 ja niiden osuus korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuneista asioista oli 5—9 prosenttia. Joustavien eläkeikäjärjestelyjen voimaan tultua eläkeasioiden määrä nousi. Vuonna 1992 niiden osuus kaikista korkeimpaan hallinto-oikeuteen tulleista asioista oli 13 prosenttia. Alle kuudessa kuukaudessa eläkeasioista ratkaistiin yli 36 prosenttia ja alle yhdeksässä kuukaudessa noin 80 prosenttia.

Ratkaisemissaan eläkeasioissa korkein hallinto-oikeus muutti alemman asteen päätöksen lopputulosta tai palautti asian alemmalle viranomaiselle uutta käsittelyä varten noin 26 prosentissa asioista, mikä oli suurempi osuus kuin keskimäärin kaikissa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisemissa asioissa.

Korkein hallinto-oikeus hankki vuonna 1993 käsitellessään työkyvyttömyyseläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä koskevia valituksia yli

400 asiantuntijalausuntoa terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta.

Vakuutusoikeyteen on saapunut vuosina 1989—1993 asioita seuraavasti:

Vakuutusoikeyteen saapuneet asiat vuosina 1989—1993

	1989	1990	1991	1992	1993
Eläkeasiat	3 954	4 165	4 957	5 040	5 066
Muut asiat	4 707	4 346	4 310	5 035	5 774
Yhteensä	8 661	8 511	9 267	10 075	10 840

Eläkeasioista on kansaneläke-, työeläke- ja yrittäjäeläkeasioiden määrä viime vuosina noussut. Maatalousyrittäjäeläkeasioiden määrä on pysynyt suunnilleen ennallaan. Muista asiaryhmistä ovat erityisesti työttömyysturva-asiat sekä rikosvahinkoasiat lisääntyneet. Uusina asiaryhminä ovat vuodesta 1991 alkaen tulleet kuntoutusasiat sekä vuodesta 1994 alkaen asumistuki- ja opintotukiasiat. Työtaturma-asioiden määrässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Sotilasvamma-asioiden määrä on pysytellyt viime vuosina noin 1 600—1 700 asiassa, mutta nämä asiat vähenevät lähivuosina.

Vakuutusoikeydessä toimii viisi vakinaista jaostoa sekä yksi ylimääräinen jaosto, joka on perustettu vuonna 1988. Vuonna 1993 keskimääräinen käsittelyaika oli 7,9 kuukautta. Alle kuudessa kuukaudessa asioista ratkaistiin 24 prosenttia, alle yhdeksässä kuukaudessa 50 prosenttia ja alle vuodessa noin 90 prosenttia. Vuonna 1993 ratkaistuissa eläkepäättöksiin kohdistuneissa valitusasioissa muutettiin alemman asteen päätöstä 22 prosentissa asioista. Kaikissa valitusasioissa muutosprosentti oli samana vuonna 15,9.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Yleistä

Sosiaali- ja eläkevakuutusta koskevien asioiden muutoksenhakujärjestelmät ovat eri maissa erilaisia. Eläkevalitusten käsittely voi kuulua muutoksenhakuasioita varten perustetuille lautakunnille, yleisille tuomioistuimille, yleisille hallintotuomioistuimille tai sosiaalivakuutusasioita käsitteleville erikoistuomioistuimille. Muutoksenhakujärjestelmään voi kuulua asian käsittely hallintoviranomaisessa tai muutoksenhakulautakunnassa ennen kuin asia voidaan viedä tuomioistuimeen.

Muiden pohjoismaiden järjestelmistä Ruot-

sin muutoksenhakujärjestelmä muistuttaa entisen Suomen järjestelmää. Norjassa ja Tanskassa ei ole erillisiä hallintotuomioistuimia eikä eläkeasioita käsitteleviä erikoistuomioistuimia, vaan valitusasiat ratkaistaan lähinnä muutoksenhakuasioita varten perustetuissa lautakunnissa ja joissakin tapauksissa myös yleisissä tuomioistumissa. Saksan järjestelmä on esimerkki eläkeasioiden ratkaisemisesta erillisissä sosiaalituomioistuimissa. Saksassa on myös muutamilla muilla hallintolainkäytön aloilla käytössä erikoistuomioistuinjärjestelmä.

Ruotsi

Ruotsissa eläkepäättökseen tyytymättömän on ensin pyydyttävä päätöksen oikaisua. Oikaisuvaiheen jälkeen voidaan hakea muutosta ensin lääninoikeudelta ja sen jälkeen kamarioikeudelta. Kamarioikeuden päätökseen voidaan nykyisin hakea muutosta vakuutusylioikeudelta (försäkringsöverdomstol), jos vakuutusylioikeus myöntää valitusluvan. Valituslupaperusteet ovat vakuutusylioikeudessa olleet aikaisemmin huomattavasti laajemmat kuin valituslupaperusteet ylimmässä yleisessä hallintotuomioistuimessa (regeringsrätten), mutta vuonna 1993 säännöksiä muutettiin niin, että vakuutusylioikeus voi nykyisin myöntää valitusluvan vain samoilla perusteilla kuin regeringsrätten. Tämä muutos merkitsee sitä, että käytännössä vakuutusylioikeus myöntää nykyisin valitusluvan lähinnä ennakkopäätöspäätösteella.

Vakuutusylioikeudessa on lakimiesjäseniä ja maallikkojäseniä. Maallikkojäsenillä tulee olla erityistä kokemusta työolosuhteista tai muita tuomioistuimen tehtävän kannalta tärkeitä erityistietoja. Vakuutusylioikeudessa ei ole lääkärijäsentä. Lääketieteellisistä kysymyksistä pyydetään lausuntoja asiantuntijalääkäreiltä.

Eläkeasioiden muutoksenhakujärjestelmää on uudistettu niin, että vuonna 1993 päätettiin lakkauttaa vakuutusylioikeus 1 päivästä heinä-

kuuta 1995 alkaen. Vakuutusylioikeuden toimivaltaan nykyisin kuuluvat asiat siirtyvät silloin *regeringsrätten*lle. Valitettaessa *regeringsrätten*in tarvitaan eläkeasioissa valituslupa samalla tavalla kuin muissakin valitusasioissa. *Regeringsrätten*issä ei asioiden ratkaisemiseen osallistu maallikkojäseniä.

Vakuutusylioikeuden lakkauttaminen liittyy siihen, että vuonna 1991 lakkautettiin eläke- ja sosiaalivakuutusasioita ensimmäisenä tuomioistuinasteena ratkaisseet vakuutusylioikeudet. Vakuutusylioikeuksia oli kolme. Ne oli perustettu vuonna 1979. Käytännössä vakuutusylioikeuksien toiminnassa oli ilmennyt ongelmia, jotka liittyivät erityisesti asiantuntevan henkilökunnan hankkimiseen ja säilyttämiseen. Vuoden 1991 uudistuksessa vakuutusylioikeuksien käsiteltäviksi kuuluneet asiat siirrettiin lääninoikeuksiin. Lääninoikeuden päätöksestä säädettiin valitusmahdollisuus kamarioikeuteen ja kamarioikeuden päätöksestä vakuutusylioikeuteen.

Tämän jälkeen selvitettiin vakuutusylioikeuden asemaa ja todettiin useiden syiden puoltavan sitä, että vakuutusylioikeus lakkautetaan. Näitä syitä olivat esimerkiksi vakuutusylioikeuksien lakkauttaminen, sosiaalivakuutusasioiden luonne merkittävänä osana hallintolainkäyttöä, asiantuntevan henkilökunnan hankkimiseen liittyvät vaikeudet ja se, että *regeringsrätten* toimii muutoksenhakuviranomaisena ylimääräisessä muutoksenhaussa niissäkin asioissa, joissa ylimpänä valitusviranomaisena toimii vakuutusylioikeus. Myös se, että valituslupaperusteiden supistamista vakuutusylioikeudessa pidettiin tarpeellisenä ennakkopäätösten saamisen tehostamisen kannalta, puolsi vakuutusylioikeuden lakkauttamista, sillä valituslupaperusteiden supistaminen vähentää vakuutusylioikeudessa ratkaistavien asioiden määrää niin, ettei erikoistuomioistuimen ylläpitäminen ole tarkoituksenmukaista.

Saksa

Saksassa eläkepäätökseen pyydetään ensin oikeus. Tämän jälkeen päätökseen voidaan hakea muutosta tuomioistuimessa. Sosiaaliasioita koskevat valitukset käsitellään sosiaalituomioistuimissa eikä yleisissä hallintotuomioistuimissa. Sosiaalituomioistuinten järjestelmä on kolmiportainen. Ensimmäisenä muutoksenhakuasteena toimivien sosiaalituomioistuinten päätöksistä voidaan valittaa osavaltion sosiaali-

tuomioistuimeen. Ylimpänä muutoksenhakuelimenä toimii liittovaltion sosiaalituomioistuin, johon voidaan valittaa oikeuskysymyksistä mutta ei tosiasiakysymyksistä. Myös oikeuskysymysten osalta muutoksenhakua ylimpään oikeusasteeseen on rajoitettu.

Kaikissa sosiaalituomioistuimissa on mukana ammattituomareiden ohella maallikkojäseniä. Sosiaalituomioistuimissa sovelletaan erityistä sosiaalilainkäyttöä koskevaa prosessilakia.

Euroopan ihmisoikeussopimus

Ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien suojaamiseksi tehty yleissopimus (SopS 19/90), jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus tuli Suomen osalta voimaan vuoden 1990 toukokuussa, jolloin siitä tuli samalla osa valtion sisäistä oikeutta. Sopimuksen 6 artiklan 1 kohta edellyttää, että jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Virkamiesasiat ovat yleensä artiklan soveltamispiirin ulkopuolella, mutta virkamieseläkeasioiden on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä katsottu kuuluvan artiklassa tarkoitettujen asioiden piiriin (26.11.1992 A 249 ja A 240-C). Artiklan soveltamisen esteenä ei ole se, että riita koskee eläkkeen suuruutta, sillä oikeuskäytännön mukaan riidan kohteena voi olla myös oikeuden ulottuvuus (28.6.1990 A 180-A).

Tuomioistuimen riippumattomuuden ja puolueettomuuden arvioinnissa on soveltamiskäytännössä korostettu lainkäytönelimen riippumattomuutta suhteessa toimeenpanevaan hallintoon ja asianosaisiin (22.6.1989, A 155 ja 22.10.1984, A 84). Maallikkojäsenen tai intressitahojen edustuksen osallistuminen päätöksentekoon ei sinänsä ole vastoin 6 artiklan 1 kohtaa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on esimerkiksi hyväksynyt lääkärintamatin harjoittamisoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa 6 artiklan 1 kohdan mukaiseksi toimielimen, jonka jäsenistä puolet oli lääkäreitä ja puolet tuomareita, kun puheenjohtajana oli tuomari, jonka ääni ratkaisi mahdollisessa tasatilanteessa (23.6.1981, A 43). Myös muutoksenhakulautakunta, jossa oli kolme ammatti-

tuomaria ja viisi virkamiestä asiantuntijajäseninä, on katsottu 6 artiklan 1 kohdan vaatimukset täyttäväksi tuomioistuimeksi. Tällöin ei mikään viranomaistaho, josta asiantuntijajäsenet olivat, ollut osapuolena asiassa (23.4.1987, A 117). Intressitahojen edustus voi kuitenkin vaarantaa toimielimen puolueettomuuden silloin, kun eri intressitahot eivät ole tasapuolisesti edustettuina.

2.3. Nykytilan arviointi

Eläkeasioita ratkaisevat ensimmäisenä päätöksentekoaikana lukuisat eläkelaitokset ja eläkesäätiöt. Niiden ja ylimpien valitusasteiden välissä on myös useita ensimmäisen vaiheen muutoksenhakuasteita. Samankaltaisissa tai toisiinsa vaikuttavissa asioissa voi samanlaisia säännöksiä noudatettaessa syntyä epäyhtenäisiä ratkaisuja tai muuta ristiriitaisuutta erityisesti sen vuoksi, että ylimpänä valitusviranomaisena on nykyisin joko korkein hallinto-oikeus tai vakuutus-oikeus.

Julkisen ja yksityisen alan eläkejärjestelmät ovat perusteiltaan samankaltaisia, vaikka joitakin olennaisia eroja on edelleen olemassa. Valitusvaiheessa ratkaistavina olevat kysymykset ovat eri eläkejärjestelmien piiriin kuuluvissa asioissa yleensä samoja huolimatta siitä, että eri eläkejärjestelmissä sovelletaan erilaisia säännöksiä. Eri eläkejärjestelmiä koskevat asiat liittyvät konkreettisissa tapauksissa usein myös välittömästi yhteen, sillä sama henkilö voi kuulua usean eläkejärjestelmän piiriin.

Epäyhtenäisyyttä eri eläkejärjestelmien kesken on ilmennyt lähinnä työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisukäytännössä. Eroja aiheuttavat osaltaan työkyvyttömyyskäsitteen eroavuudet julkisen ja yksityisen alan eläkelainsäädännössä. Epäyhtenäisyyttä voi esiintyä myös eri lakien samankaltaisten säännösten soveltamisessa. Eri eläkelakien soveltamisesta annetut toisistaan poikkeavat päätökset voivat saattaa yksittäisen eläkkeenhakijan kohtuuttomaan tilanteeseen. Kun ylimpien valitusasteiden yksittäistapauksissa antamat päätökset ohjaavat käytäntöä, voivat niiden keskenään erilaiset ratkaisut vaikuttaa haitallisesti laajemminkin.

Tehtyjen selvitysten mukaan toisistaan eroavat ratkaisut on käytännössä pystytty välttämään verrattain hyvin. Kuitenkin on tarpeen taata, että eläkejärjestelmissä omaksutut poikkeavat tulkinnat voidaan saattaa yhteisen ylim-

män muutoksenhakuasteen tutkittavaksi. Muutoksenhakujärjestelmällä on käytäntöä muovaava ja ohjaava merkitys. Yhden yhteisen ylimmän muutoksenhakuasteen aikaansaaminen on tärkeää eri eläkeasioita koskevan ratkaisutoiminnan yhtenäistämiseksi.

On perusteltua keskittää eläkeasioiden käsittely vakuutus-oikeuteen, joka toimii erikoistuumioistuimena sosiaalivakuutuksen piiriin kuuluvissa asioissa. Vaikka vakuutus-oikeus on keskeinen yksityisoikeudellisia sosiaaliturvasioita käsittelevä tuomioistuin, se on valitusviranomaisena myös monissa julkisoikeuteen luettavissa sosiaaliturva-asioissa. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi kansaneläkeasiat, sotilasvamma-asiat ja rikosvahinkojen korvaamista koskevat asiat. Vakuutus-oikeus toimii lisäksi ylimpänä muutoksenhakuviranomaisena sekä perusturvaa että ansioturvaa koskevissa työttömyysturva-asioissa.

Vaikka julkisen ja yksityisen alan henkilöstöeläkejärjestelmien kesken on eroja, ei julkisen alan eläkeasioiden ratkaisemisessa ole kuitenkaan sellaisia julkisoikeuteen tai erityisesti virkamiesoikeuteen liittyviä erityiskysymyksiä, jotka voisivat estää vakuutus-oikeuden toimimisen valitusviranomaisena ja tekisivät välttämättömäksi näiden asioiden käsittelyn yleisessä hallintotuomioistuimessa. Joustava eläkeikäjärjestely, josta yksilöllinen varhaiseläke ja varhennettu vanhuuseläke ovat sisältyneet yksityisen puolen työeläkelakeihin jo vuoden 1986 alusta, on ollut voimassa julkisissa eläkkeissä 1 päivästä heinäkuuta 1989. Vuoden 1993 alussa voimaan tulleet muutokset julkisen alan eläkkeissä ovat lähentäneet julkista ja yksityistä eläkejärjestelmää toisiinsa.

Työkyvyttömyyseläkkeitä koskevien asioiden ratkaiseminen riippuu usein lääketieteellisestä arvioinnista. Tätä arviointia varten vakuutus-oikeudessa on lääkärijäseniä. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa tällaisia jäseniä ei ole. Sen vuoksi korkein hallinto-oikeus joutuu näitä asioita ratkaistessaan usein hankkimaan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen lausunnon. Lääketieteellisellä arvioinnilla on useissa tapauksissa asian lopputuloksen kannalta ratkaiseva merkitys.

Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuvien valitusten määrä on vuodesta 1992 lähtien olennaisesti kasvanut. Tästä on aiheutunut, että korkeimmassa hallinto-oikeudessa ratkaistavien asioiden käsittelyajat ovat viime aikoina selvästi pidentyneet. Oikeusturvavaatimus edel-

lyttää kuitenkin, että tuomioistuinasiat ratkaistaan riittävän nopeasti. Tarkoituksenmukainen toimivallanjako korkeimman hallinto-oikeuden ja vakuutusosoikeuden välillä on myös tästä syystä tärkeä.

Valtion puhevaltaa eläkehakemukseen annettua päätöstä koskevassa asiassa ja valtion eläkelain 13 §:ssä ja 24 §:n 1 momentissa tarkoitettussa asiassa käytti ennen valtion eläkelain muutosta (229/91) valtiokonttorin eläkeasiamies. Nykyisin vain asianosainen voi hakea valittamalla muutosta valtiokonttorin antamiin päätöksiin. Valtion puhevallan käyttämistä näissä asioissa ei ole järjestetty eikä valtion puolesta voida hakea valittamalla muutosta silloinkaan, kun valtiokonttorin päätöstä on muutettu valtion eläkelautakunnassa. Sen sijaan kunnallisia eläkkeitä koskevissa asioissa on valitusosoikeus asianosaisen ohella myös Kuntien eläkelaitoksessa olevalla eläkeasiamiehellä.

Valtiokonttorin asiamiesjärjestelmän palauttaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Yksitysoikeudelliseen työsuhteeseen perustuvissa eläkeasioissa ei ole käytössä asiamiesjärjestelmää. Myöskään julkisoikeudelliseen palvelussuhteeseen perustuvissa eläkeasioissa ei ole tarpeen luoda erityistä asiamiesjärjestelmää valvomaan valtiokonttorin päätösten lainmukaisuutta. Sen sijaan esityksessä ehdotetaan, että muutoksenhaussa valtion eläkelautakunnan päätöksestä valtion puhevaltaa käyttäisi valtiokonttori.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen keskeisenä tavoitteena on yhtenäistää lainkäyttömenettelyä eläkeasioissa. Julkisen ja yksityisen alan eläkkeitä koskevissa valitusasioissa esillä olevat kysymykset ovat yleensä samankaltaisia. Eläkejärjestelmät ovat viime vuosina perusteiltaan yhdenmukaistuneet, vaikka eläkejärjestelmissä on vielä myös joitakin eroja. Eläkeasioiden käsittelyn keskittäminen yhteen ylimpään valitusviranomaiseen turvaisi osaltaan yhtenäisen oikeuskäytännön syntymistä sekä ylimmässä asteessa että yleisemminkin soveltamiskäytännössä.

Sama henkilö voi kuulua useamman eläkejärjestelmän piiriin, jolloin hänen kokonaiseläketurvansa muodostuu eri järjestelmien perusteella myönnettävistä eläkkeistä. Näissä tilanteissa valitusasioiden käsittelyn keskittäminen

yhteen ylimpään tuomioistuimeen helpottaisi valituksen tekemistä asianosaisen kannalta. Silloin kun on kyse saman henkilön eri järjestelmien piiriin kuuluvien eläkeasioiden ratkaisemisesta, valitusasioiden käsittelyn keskittäminen yhteen ylimpään valitusviranomaiseen merkitsisi myös käsittelyn tehostumista tuomioistuimissa.

Esityksen yhtenä tavoitteena on parantaa korkeimman hallinto-oikeuden mahdollisuuksia säilyttää valitusasioiden keskimääräinen käsittelyaika korkeimmassa hallinto-oikeudessa nykyisenä tai lyhentää sitä. Esityksen tavoitteena on myös taata yhdenmukainen ja riittävä lääketieteellinen asiantuntemus kaikissa työkyvyttömyyseläkeasioissa siten, että lääkärjäsen on mukana päätöksenteossa.

Keskeisenä ehdotuksena on, että valtion ja kuntien palveluksessa olevien eläkeasioissa ylimpänä valitusasteena olisi korkeimman hallinto-oikeuden asemesta vakuutusosoikeus. Tämä koskisi myös Suomen Pankin ja kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkeasioita. Ehdotus koskisi myös esimerkiksi kansanedustajain eläkelaisissa ja kansanedustajain perhe-eläkelaisissa tarkoitettuja asioita näissä laeissa olevien viittaussäännösten perusteella.

Ehdotetun uudistuksen jälkeen vakuutusosoikeus toimisi nykyistä laajemmin erikoistuomioistuimena sosiaalivakuutuksen piiriin kuuluvissa asioissa. Ehdotus poikkeaa Ruotsissa äskettäin toteutetusta uudistuksesta, jossa eläkeasioiden käsittely on siirretty erikoistuomioistuimista yleisiin hallintotuomioistuimiin. Hallintotuomioistuinjärjestelmä on Ruotsissa kolmiasteinen toisin kuin Suomessa. Ruotsissa ylin hallintotuomioistuin toimii lähes yksinomaan prejudikaattituomioistuimena, joten ylimmän oikeusasteen ratkaistavaksi tulevien eläkevalitusten määrä ei ole kovin suuri. Suomessa ylin hallintotuomioistuin ei ole prejudikaattituomioistuin. Jos korkein hallinto-oikeus toimisi ylimpänä muutoksenhakuasteena kaikissa eläkeasioissa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsiteltävien eläkevalitusten määrä olisi liian suuri, kun otetaan huomioon korkeimman hallinto-oikeuden asema ja tehtävät ylimpänä hallintotuomioistuimena.

Julkisoikeudellisia eläkkeitä käsittelevien eläkelaitosten sekä valtion eläkelautakunnan ja Kuntien eläkelautakunnan päätöksiin on voinut hakea muutosta myös ylimääräisestä muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (200/66) mukaisilla ylimääräisillä muutoksen-

hakukeinoilla. Näiden säännösten nojalla ei ole ollut mahdollista hakea muutosta yksityisen alan eläkejärjestelmässä. Sen sijaan vakuutus-oikeus on voinut poistaa päätöksen, joka on perustunut väärään tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisesti ei ole ollut lainmukainen. Muutoksenhakua koskevat säännökset yhtenäistettäisiin myös tältä osin. Lisäksi ehdotetaan julkisyhteisöjen eläkelakeihin otettavaksi säännös siitä, että valtion eläkelautakunta, Kuntien eläkelautakunta ja vakuutus-oikeus voisivat tutkia valitusajan jälkeen saapuneen valituksen, jos muutosta ei ole painavan syyn vuoksi haettu määräajassa.

Esityksessä ehdotetaan, että virkamiesoikeudellista asiantuntemusta ja työolojen tuntemusta edustavat maallikkojäsenet osallistuisivat niiden valitusasioiden käsittelyyn, jotka nyt ehdotetaan siirrettäväksi korkeimmasta hallinto-oikeudesta vakuutus-oikeuteen. Tämä vastaisi sitä, mitä vakuutus-oikeuden kokoonpanosta on nykyisin säädetty eri eläkelaeissa.

Vakuutus-oikeus olisi ylin muutoksenhakuaste myös asioissa, jotka koskevat kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain (578/77) mukaisia eläkkeitä. Laki on kumottu vuoden 1993 alussa voimaan tulleella kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain kumoamisesta annetulla lailla (981/92) siten, ettei uusia kumotun lain mukaisia eläkkeitä enää kerry lain voimaantulon jälkeen. Useimmat henkilöt saavat vastaisuudessa eläkkeen luottamustoimiensa perusteella siten, että osa eläkkeestä määräytyy kumotun lain mukaan ja osa kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain mukaan.

Muutoksenhakujärjestelmää ei ehdoteta muutettavaksi niin sanotuissa kunnan vanhoissa eläkeasioissa, jotka ovat luonteeltaan kunnallisasiota ja joissa eläketurva määräytyy erilaisten kunnallisten eläkesääntöjen mukaan.

Esitykseen sisältyvät myös lakiehdotukset Suomen Pankista annetun lain muuttamisesta ja kansaneläkelain (347/56) muuttamisesta. Evankelis-luterilaisen kirkon eläkkeitä koskevista muutoksenhausta säädetään kirkkolaissa, jonka muuttaminen edellyttää kirkolliskokouksen ehdotusta. Samalla on syytä säilyttää myös muutoksenhaku ortodoksisen kirkkokunnan eläkkeitä koskevissa asioissa toistaiseksi muuttamattomana.

Ahvenanmaan maakuntahallituksen myöntämässä eläkkeissä ylimmän muutoksenhakuviranomaisen muuttaminen korkeimmasta hallinto-oikeudesta vakuutus-oikeudeksi edellyttää,

että muutos toteutetaan Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/91) 69 §:ssä tarkoitettussa järjestyksessä.

4. Esityksen vaikutukset

Esityksen mukaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen vuosittain saapuvien asioiden määrä vähenisi 700—800 asialla. Julkisyhteisöjen palveluksessa olevien eläkeasioita koskevien valitusten jääminen pois korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäviksi tulevista asioista auttaa korkeinta hallinto-oikeutta säilyttämään keskimääräisen käsittelyajan nykyisen pituisena tai lyhentämään sitä jonkin verran.

Esitys merkitsee vastaavan suuruista vakuutus-oikeuden käsiteltäväksi tulevien asioiden määrän kasvua. Tästä syystä vakuutus-oikeuden henkilökuntaa olisi lisättävä. Valitusten käsittely tehostuisi kuitenkin kokonaisuutena arvioiden jonkin verran sen vuoksi, että saman henkilön erilaiset eläkeasiat voitaisiin valmistella ja ratkaista yhdessä. Lisäksi jäisivät pois ne kustannukset, jotka aiheutuvat korkeimman hallinto-oikeuden hankkimista terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen lausunnoista työkyvyttömyyden arviointikysymyksissä.

Julkishenkilöstön eläkeasioiden siirtäminen vakuutus-oikeuteen edellyttäisi, että vakuutus-oikeuteen perustettaisiin kaksi vakuutustuomarin, kaksi vakuutussihteerin ja kaksi osastosihteerin virkaa. Uusista viroista aiheutuisi vuotuisia kustannuksia noin 1,5 miljoonaa markkaa.

5. Asian valmistelu

5.1. Aikaisemmat ehdotukset ja korkeimman hallinto-oikeuden aloite

Eläkeasioiden muutoksenhakujärjestelmän yhtenäistämistä on ehdotettu useissa viralliselvityksissä. Näistä voidaan mainita eläkejärjestelmäkomitean osamietinnön IX (komiteanmietintö 1974:30), sosiaali- ja terveyshallinnon oikeussuojakomitean (komiteanmietintö 1979:56), hallinnon oikeusturvakomitean (komiteanmietintö 1981:64), työkyvyttömyyden arviointitoimikunnan (komiteanmietintö 1982:2), hallintolainkäyttökomitean (komiteanmietintö 1985:48), eläketurvan muutoksenhakukomitean (komiteanmietintö 1989:14) sekä keskushallinnon

rationalisointihankkeen loppuraportin (komiteamietintö 1992:28) ehdotukset. Eläkejärjestelmäkomitean osamietintöön IX ja työkyvyttömyyden arviointitoimikunnan mietintöön sisältyy myös tarkempia selvityksiä eri eläkejärjestelmissä tehdyistä keskenään eroavista ratkaisuista.

Korkein hallinto-oikeus on tehnyt 31 päivänä elokuuta 1993 tasavallan presidentille aloitteen lainsäädäntötoimenpiteisiin ryhtymisestä muutoksenhakua julkisyhteisöjen henkilöstöeläkeasioissa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi siten, että ylimmäksi valitusviranomaiseksi tulisi vakuutus-oikeus. Tämä esitys perustuu korkeimman hallinto-oikeuden aloitteeseen ja siitä saatuihin lausuntoihin.

5.2. Lausunnot

Korkeimman hallinto-oikeuden esityksen johdosta on hankittu lausunnot valtionvarainministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä sekä useilta muilta viran-

omaisilta. Lausunto on pyydetty myös keskeisiltä työmarkkinajärjestöiltä, kirkkohallitukselta, Suomen ortodoksisen kirkkokunnan kirkollishallitukselta, Ahvenanmaan maakuntahallitukselta ja Ahvenanmaan valtuuskunnalta. Lausunnonantajat suhtautuivat esitykseen pääosin myönteisesti. Lausunnoissa korostettiin kuitenkin, että oikeusturvan toteutuminen edellyttää päätösten saamista riittävän nopeasti. Muutamissa lausunnoissa todettiin, että päätöksenteon nopeuden turvaamiseksi vakuutus-oikeudelle tulee taata työmäärän lisääntymistä vastaava henkilöstö.

Valtiovarainministeriö katsoi, että valtion eläkeasioiden vaatiman erityisen asiantunteumuksen vuoksi on perusteltua säilyttää nykyinen järjestelmä, jossa korkein hallinto-oikeus toimii ylimpänä muutoksenhakuasteena. Myös Valtion yhteisjärjestö VTY ry. vastusti lausunnonnsaan valitusasteen siirtämistä ja katsoi, ettei tässä vaiheessa ole tarkoituksenmukaista muuttaa valtion eläkejärjestelmän viimeistä valitusastetta korkeimmasta hallinto-oikeudesta vakuutus-oikeuteen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Valtion eläkelaki

23 §. Pykälässä säädetään muutoksenhausta valtiokonttorin eläkeasiassa antamaan päätökseen. Pykälän 1 ja 2 momentissa säädetään nykyisin siitä, että eläkehakemukseen samoin kuin 13 §:ssä tarkoitetun uudelleen laskemisen ja 24 §:n 1 momentissa tarkoitetun uudelleen käsittelyn johdosta annettuun päätökseen haetaan ensin muutosta valtion eläkelautakunnalta ja että päätökseen, jolla on kieltäydytty antamasta 22 §:ssä tarkoitettu ennakkotieto, ei saa hakea muutosta valittamalla. Pykälän 3 momentissa säädetään muutoksenhausta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen valitetaan nykyisin valtion eläkelautakunnan päätöksestä ja muissa kuin edellä mainituissa asioissa annetusta valtiokonttorin päätöksestä.

Lain 23 § ehdotetaan muutettavaksi niin, että 1 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta

valtiokonttorin eläkeasiassa antamaan päätökseen. Eläkelautakuntaan voisi valittaa kaikista valtiokonttorin eläkeasioissa antamista päätöksistä lukuun ottamatta päätöksiä, joilla on kieltäydytty antamasta lain 22 §:ssä tarkoitettu ennakkotieto. Ennakkotieto voidaan antaa, jos se katsotaan hakijalle erityisen tärkeäksi. Jos ennakkotietoa ei ole annettu, ennakkotietoa voi tästä päätöksestä huolimatta hakea uudestaan.

Kaksiasteinen muutoksenhakumahdollisuus kaikissa valtiokonttorin eläkeasioissa parantaisi osaltaan oikeusturvaa ja vastaisi muutoksenhakumenettelyä yksityisessä eläkejärjestelmässä. Eläkelautakunnan päätöksestä valitettaisiin vakuutus-oikeuteen. Vakuutus-oikeuden päätökseen ei voisi hakea muutosta valittamalla.

Valtiokonttorissa oli valtion eläkelain voimaantulosta 1 päivästä tammikuuta 1967 toiminut erityinen eläkeasiamies, jonka tehtävänä oli ollut valtion edun valvonta eläkeasioissa. Kun eläkeasiamiehen toiminta oli käytännössä muun muassa eläkeasioiden käsittelyssä tapah-

tuneiden teknisten uudistusten myötä muuttunut luonteeltaan lähinnä muodolliseksi, poistettiin eläkeasiamiestä koskevat säännökset 1 päivänä maaliskuuta 1991. Eläkeasiamiesjärjestelmän palauttamista ei ole pidetty tarpeellisena. On kuitenkin tarpeen, että julkisen puhevallan käyttö varmistetaan, minkä vuoksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös valtiokonttorin valitusoikeudesta. Valtiokonttorilla olisi valitusoikeus valtion eläkelautakunnan päätöksestä.

Ehdotetun pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevan lain 23 §:n 4 momenttia. Siihen lisättäisiin kuitenkin valitusaikaa ja valtiokonttorin valitusajan alkamista koskevat säännökset.

Muutoksenhakumenettelyn osalta lain 23 §:n 3 momentissa viitataan nykyisin muutoksenhausta hallintoasioissa annettuun lakiin (154/50). Ehdotuksen mukaan valitus tehtäisiin yleisen hallintotuomioistuimen sijasta vakuutusoikeyteen. Vakuutusoikeyden on sosiaaliturva-asioita käsittelevä erikoistuomioistuin, jossa oikeudenkäyntimenettelyssä noudatetaan vakuutusoikeydestä annetun lain 9 §:n 4 momentin mukaan vakuutusoikeyttä koskevien erityisten menettelysäännösten ohella soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä yleisissä oikeuksissa säädetään. Tästä huolimatta julkisyhteisöjen palveluksessa olevien eläkeasioiden käsittelyssä tulisi säilyttää hallintolainkäytön menettelysäännökset siltä osin kuin vakuutusoikeydestä annettussa laissa ei ole erityisiä menettelysäännöksiä. Momentissa oleva viittaus muutoksenhausta hallintoasioissa annettuun lakiin on näin ollen mahdollista ja tarpeellista säilyttää. Viittauksen puuttuminen voisi jättää epäselväksi esimerkiksi sen, millaisia menettelytapoja valitusta tehtävässä on noudatettava. Koska muutoksenhausta hallintoasioissa annettussa laissa säädetään muun muassa valitusosoituksesta, voitaisiin voimassa olevan lain 23 §:n 2 momentissa oleva valitusosoituksen liittämistä koskeva säännös poistaa tarpeettomana.

Lain 23 §:n 4 momenttiin otettaisiin säännös lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanosta, joka on nykyisin 23 §:n 5 momentissa.

24 §. Pykälän 1 momentiksi otettaisiin säännös vakuutusoikeyden mahdollisuudesta poistaa lainvoimainen päätös, joka perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai joka ilmeisesti ei ole lainmukainen. Periaatteiltaan vastaavanlainen säännös on useissa sosiaalivakuutuslaeissa, kuten työntekijäin eläkelaisissa ja

työttömyysturvalaissa (602/84). Momentissa olisi edelleen säännös valtiokonttorin oikeudesta keskeyttää eläke tai maksaa se esityksen mukaisesti, kun valtiokonttori on tehnyt vakuutusoikeydelle esityksen lainvoimaisen päätöksen poistamisesta ja asian mahdollisesta uudelleen käsittelemisestä.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin säännös siitä, että valtion eläkelautakunta ja vakuutusoikeyden voimat ottaa valitusajan jälkeen saapuneen valituksen tutkittavakseen, jos muutosta ei ole painavan syyn vuoksi haettu määräajassa.

Ehdotetut 1 ja 2 momentin säännökset olisivat tarpeen, koska valtion eläkelain soveltamista koskevissa asioissa ei enää noudatettaisi ylimääräisestä muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain säännöksiä päätöksen poistamisesta tai purkamisesta ja menetetyt määräajan palauttamisesta. Sosiaalivakuutusasioissa on ollut periaatteena, että ylimääräinen muutoksenhaku seuraa säännönmukaista muutoksenhakua. Oikeuskäytännössä on katsottu, että esimerkiksi sairausvakuutuslain (364/63) ja rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain (935/73) nojalla annettujen vakuutusoikeyden tai sen alaisten lautakuntien päätösten purkaminen ei kuulunut korkeimman hallinto-oikeuden toimivaltaan (KHO 1971 II 117 ja 1976 II 128).

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtiokonttorin mahdollisuudesta ottaa lainvoimaisesti päätetty asia uudelleen käsiteltäväkseen, jos on kysymys evätyen edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä. Tästä säädetään nykyisin pykälän 1 momentissa.

24 a §. Pykälä olisi uusi. Siinä säädettäisiin valtion eläkelain soveltamista koskevien asioiden käsittelyyn osallistuvista vakuutusoikeyden maallikkojäsenistä. Säännös noudattaa periaatteiltaan niitä työeläkesäännöksiä, joissa nykyisin säädetään maallikkojäsenistä vakuutusoikeydessä, kuten työntekijäin eläkelain 21 b §, maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 18 §, yrittäjien eläkelain (468/69) 15 § ja merimieseläkelain 61 a §.

Yhdenmukaisesti edellä mainittujen nykyisten säännösten kanssa säädettäisiin, että uudet maallikkojäsenet olisivat kummaltakin työmarkkinaosapuolelta. Työnantajajäsenet määrättäisiin valtiovarainministeriön ehdotusten pohjalta ja palkansaaajajäsenet valtion virkamiesten ja työntekijäin edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotusten pohjalta. Heidät määräi-

si valtioneuvosto oikeusministeriön esityksestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Valtion eläkeasioiden käsittelyä varten määrätty maallikkojäsenet osallistuisivat vakuutus-oikeudessa muidenkin julkisoikeudellisten eläkeasioiden käsittelyyn kunnallisia eläkkeitä koskevia asioita lukuun ottamatta. Tämä on tarkoituksenmukaista sen vuoksi, että näitä muita julkisoikeudellisia eläkeasioita on vähän ja ne ovat luonteeltaan samankaltaisia kuin valtion eläkeasiat.

Maallikkojäsenet osallistuisivat kaikkien eläkeasioiden käsittelyyn. Tämä vastaisi vakuutus-oikeudessa käytössä olevaa menettelyä, vaikka eri eläkelaeissa olevat säännökset poikkeaisivat tältä osin toisistaan. Yksityisen alan työeläkelainsäädännön mukaan maallikoiden tulee osallistua käsittelyyn, jos asiassa on kysymys siitä, oikeuttaako sairaus, vika tai vamma eläkkeeseen tai työkyvyn alentuminen yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Vakuutus-oikeuden jaosto voi kuitenkin vakuutus-oikeudesta annetun lain 5 §:n 1 momentin mukaan päättää maallikkojäsenen osallistumisesta asian käsittelyyn muissakin asioissa.

1.2. Valtion perhe-eläkelaki

20 §. Pykälään ehdotetaan muutoksia, jotka vastaavat valtion eläkelain 23 §:ään ehdotettuja muutoksia.

21 §. Ehdotetut muutokset vastaavat edellä muutettavaksi ehdotettua valtion eläkelain 24 §:ää.

21 a §. Pykälä olisi uusi. Sen mukaan vakuutus-oikeudessa osallistuisivat tämän lain soveltamista koskevien asioiden käsittelyyn ne maallikkojäsenet, jotka on määrätty valtion eläkelain 24 a §:n nojalla.

1.3. Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki

8 §. Pykälässä säädetään muutoksenhausta kunnallisen eläkelaitoksen eläkeasiassa antamaan päätökseen. Kuntien eläkelautakunnan päätökseen haetaan nykyisin muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että eläkelautakunnan päätökseen haettaisiin muutosta vakuutus-oikeudelta.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin valitusai-

kaa koskeva säännös. Momenttiin siirrettäisiin myös eläkeasiamiehen valitusajan alkamista koskeva säännös lain 8 §:n 1 momentista.

Pykälän 5 momenttia täsmennettäisiin viittaamalla muutoksenhausta hallintoasioissa annettuun lakiin.

10 §. Pykälään ehdotetaan muutoksia, jotka vastaavat valtion eläkelain 24 §:ään ehdotettuja muutoksia.

10 a §. Myös kunnallisten eläkeasioiden käsittelyyn vakuutus-oikeudessa osallistuisi maallikkojäseniä. Tätä varten lakiin otettaisiin säännös, joka vastaisi valtion eläkelain 24 a §:n säännöstä. Kunnallisten eläkeasioiden käsittelyä varten määrättäisiin erikseen omat maallikkojäsenet. Työnantajajäsenet määrättäisiin kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja palkansaajajäsenet kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta.

1.4. Laki Suomen Pankista

24 §. Lain 24 §:n 3 momentissa säädetään muutoksen hakemisesta Suomen Pankin johtokunnan eläkeasiassa antamaan päätökseen. Nykyisin muutosta haetaan valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Pykälään ehdotetaan muutoksia, jotka vastaavat valtion eläkelain 23 §:ään ehdotettuja muutoksia. Suomen Pankin henkilöstön eläkkeitä koskevissa asioissa haettaisiin muutosta valittamalla vakuutus-oikeuteen.

24 a §. Pykälään ehdotetaan muutoksia, jotka vastaavat valtion eläkelain 24 §:ään ehdotettuja muutoksia.

24 b §. Pykälä olisi uusi. Sen mukaan vakuutus-oikeudessa osallistuisivat tämän lain soveltamista koskevien asioiden käsittelyyn ne maallikkojäsenet, jotka on määrätty valtion eläkelain 24 a §:n nojalla.

1.5. Kansaneläkelaki

58 a §. Lain 58 a §:ään lisättäisiin uusi 2 ja 3 momentti. Pykälän 2 momentin mukaan kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkkeitä ja perhe-eläkkeitä koskevissa asioissa haettaisiin muutosta valittamalla vakuutus-oikeuteen. Nykyisin muutoksenhausta kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkettä koskevassa asiassa sääde-

tään kansaneläkeasetuksen 12 a §:n 4 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitettujen asioiden käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä valtion eläkelain 24 ja 24 a §:ssä säädetään. Sovellettaviksi tulisivat siten ensinnäkin valtion eläkelain 24 §:n säännökset lainvoimaisen päätöksen poistamisesta, määräajan jälkeen saapuneen valituksen tutkimisesta vakuutusoikeudessa ja eläkelaitoksen mahdollisuudesta käsitellä asia uudelleen. Vakuutusoikeudessa asioiden käsittelyyn osallistuisivat ne maallikkojäsenet, jotka on määrätty valtion eläkelain 24 a §:n perusteella.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakien voimaantulon jälkeen kumottaisiin kansaneläkeasetuksen 12 a §:n 4 momentti tarpeettomana. Momentti koskee muutoksenhaku kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevan henkilön eläkettä koskevassa asiassa. Säännökset siirrettäisiin kansaneläkelain 58 a §:n 2 momenttiin.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Ehdotettuja lakeja sovellettaisiin haettaessa muutosta lain voimaantulon jälkeen annettuun päätökseen. Päätöksen antamisajankohta olisi ratkaiseva uusien säännösten soveltamiseen siirtymisessä, koska tällöin uudet säännökset voitaisiin ottaa huomioon jo valitusosoitusta laadittaessa. Ennen lain voimaantuloa annettuihin päätöksiin haettaisiin muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Ylimääräisiin muutoksenhakukeinoihin kuuluvaa päätöksen poistamista koskevien säännösten soveltamisessa olisi kuitenkin ratkaisevaa se, milloin päätöksen poistamista koskeva hakemus tai esitys tehdään. Uusia säännöksiä sovellettaisiin silloin, kun hakemus tai valtiokonttorin esitys tehdään lain voimaantulon jälkeen. Päätöksen poistamista koskevan hakemuksen tai esityksen tekemiselle ei ole säädetty määräaika, joten ennen lain voimaantuloa tehdyn päätöksen poistamista voidaan hakea useita vuosia lain voimaantulon jälkeen. Tällaisessa tilanteessa ei olisi tarkoituksenmukaista soveltaa lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ylimääräistä muutoksenhakua ei mainita valitusosoituksessa, joten päätöksen antamisajankohdalle ei myöskään ole tarpeen antaa vastaavaa merkitystä kuin valitusasioita koskevassa siirtymäsäännöksessä.

Ehdotettuja säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta ei sovellettaisi korkeimman hallinto-oikeuden antaman päätöksen purkamiseen tai poistamiseen. Korkeimman hallinto-oikeuden eläkeasiassa antama päätös voitaisiin purkaa tai kantelun johdosta poistaa ylimääräisestä muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain säännösten mukaisesti.

Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat myös vakuutusoikeuden kokoonpanoon. Virkamiesoikeuden asiantuntemusta ja työolojen tuntemusta edustavat maallikkojäsenet voitaisiin ehdotuksen mukaan nimittää ennen lain voimaantuloa. Heidän ensimmäinen toimikautensa voisi olla säännönmukaista kolmen vuoden toimikautta lyhyempi tai pitempi, ei kuitenkaan pitempi kuin neljä vuotta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

valtion eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain (280/66) 23 ja 24 §, näistä 23 § sellaisena kuin se on muutettuna 9 päivänä tammikuuta 1981 ja 8 päivänä helmikuuta 1991 annetuilla laeilla (11/81 ja 229/91), sekä

lisätään lakiin uusi 24 a § seuraavasti:

23 §

Valtiokonttorin eläkeasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla valtion eläkelautakuntaan. Päätökseen, jolla on kieltäytytty antamasta 22 §:ssä tarkoitettu ennakkotieto, ei saa hakea muutosta. Eläkelautakunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla vakuutusosoikeuteen. Valitusosoikeus on eläkkeen hakijalla tai saajalla. Valitusosoikeus valtion eläkelautakunnan päätöksestä vakuutusosoikeuteen on myös valtiokonttorilla. Vakuutusosoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Valtiokonttorin ja valtion eläkelautakunnan päätös saadaan antaa tiedoksi asianomaiselle lähettämällä se hänelle postitse. Jollei valituksen yhteydessä muuta näytetä, katsotaan valittajan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on hänen ilmoittamallaan osoitteella varustettuna annettu postin kuljetettavaksi. Valtiokonttorin valitusaika luetaan päätöksen tekemisestä.

Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

Päätös saadaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevanakin, jollei muutoksen hakeminen täytäntöönpanon vuoksi käy hyödyttömäksi tai valitusviranomaisen kiellä täytäntöönpanoa.

24 §

Jos eläkettä koskeva lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisesti ei ole lainmukainen, vakuutusosoikeus voi valtiokonttorin esityksestä tai sen hakemuksesta, jota asia koskee, kuultuaan muita asianosaisia, poistaa päätöksen ja ottaa tai määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä mainitun esityksen valtiokonttori voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliai-

kaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Valtion eläkelautakunta ja vakuutusosoikeus voivat tutkia valitusajan jälkeen saapuneen valituksen, jos muutosta ei ole painavan syyn vuoksi haettu määräajassa.

Jos kysymys on evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, voi valtiokonttori aikaisemman päätöksen estämättä käsitellä asian uudelleen.

24 a §

Niiden asioiden käsittelyä varten, joihin tätä lakia sovelletaan, on vakuutusosoikeudessa siitä annetussa laissa tarkoitettuina maallikkojäseninä kaksi työnantaja- ja kaksi palkansaajajäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä. Näiden tulee olla virka- tai työsuhteisiin perehtyneitä henkilöitä. Vakuutusosoikeuden istuntoon osallistuu heistä samanaikaisesti yksi työnantaja- ja yksi palkansaajajäsen.

Maallikkojäsenet ja heidän varajäsenensä määrää valtioneuvosto oikeusministeriön esityksestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Työnantajajäsenet ja heidän varajäsenensä määrätään valtiovarainministeriön sekä palkansaajajäsenet ja heidän varajäsenensä valtion virkamiesten ja työntekijöiden edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta. Ehdotusten tulee sisältää kaksi kertaa niin monta ehdokasta kuin jäseniksi ja varajäseniksi tarvitaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____.

Lakia sovelletaan haettaessa muutosta lainvoimaantulon jälkeen annettuun päätökseen. Lain 24 §:n 1 momenttia sovelletaan kuitenkin, kun valtiokonttorin, valtion eläkelautakunnan tai vakuutusosoikeuden päätöksen poistamista koskeva hakemus tai esitys tehdään lainvoimaantulon jälkeen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan nimittää maallikkojäsenet ja heidän varajäsenensä lain voimaantulosta alkavaksi toimikaudeksi, joka

voi olla 24 a §:ssä säädettyä lyhyempi tai pitempi, ei kuitenkaan pitempi kuin neljä vuotta.

2.

Laki

valtion perhe-eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 31 päivänä joulukuuta 1968 annetun valtion perhe-eläkelain (774/68) 20 ja 21 §, näistä 20 § sellaisena kuin se on muutettuna 9 päivänä tammikuuta 1981 ja 8 päivänä helmikuuta 1991 annetuilla laeilla (12/81 ja 231/91), sekä

lisätään lakiin uusi 21 a § seuraavasti:

20 §

Valtiokonttorin perhe-eläkeasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla valtion eläkelautakuntaan. Eläkelautakunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla vakuutusosikeuteen. Valitusosikeus on eläkkeen hakijalla tai saajalla. Valitusosikeus valtion eläkelautakunnan päätöksestä vakuutusosikeuteen on myös valtiokonttorilla. Vakuutusosikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Valtiokonttorin ja valtion eläkelautakunnan päätös saadaan antaa tiedoksi asianomaiselle lähettämällä se hänelle postitse. Jollei valituksen yhteydessä muuta näytetä, katsotaan valittajan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on hänen ilmoittamallaan osoitteella varustettuna annettu postin kuljetettavaksi. Valtiokonttorin valitusaika luetaan päätöksen tekemisestä.

Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

Päätös saadaan panna täytäntöön lainvoimaa vaille olevanakin, jollei muutoksen hakeminen täytäntöönpanon vuoksi käy hyödyttömäksi tai valitusviranomaisen kiellä täytäntöönpanoa.

21 §

Jos perhe-eläkettä koskeva lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisesti ei ole lainmukainen,

vakuutusosikeus voi valtiokonttorin esityksestä tai sen hakemuksesta, jota asia koskee, kuulutuaan muita asianosaisia, poistaa päätöksen ja ottaa tai määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä mainitun esityksen valtiokonttori voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Valtion eläkelautakunta ja vakuutusosikeus voivat tutkia valitusajan jälkeen saapuneen valituksen, jos muutosta ei ole painavan syyn vuoksi haettu määräajassa.

Jos kysymys on evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, voi valtiokonttori aikaisemman päätöksen estämättä käsitellä asian uudelleen.

21 a §

Vakuutusosikeudessa osallistuvat tämän lain soveltamista koskevien asioiden käsittelyyn valtion eläkelain 24 a §:n nojalla määrätyt maallikkojäsenet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Lakia sovelletaan haettaessa muutosta lain voimaantulon jälkeen annettuun päätökseen. Lain 21 §:n 1 momenttia sovelletaan kuitenkin, kun valtiokonttorin, valtion eläkelautakunnan tai vakuutusosikeuden päätöksen poistamista koskeva hakemus tai esitys tehdään lain voimaantulon jälkeen.

3.

Laki

kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1964 annetun kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) 8 §:n 1, 3 ja 5 momentti sekä 10 §, sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 3 ja 5 momentti 21 päivänä joulukuuta 1979 annetussa laissa (941/79), sekä

lisätään lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

8 §

Kunnallisen eläkelaitoksen päätökseen eläkettä koskevassa asiassa haetaan muutosta valittamalla eläkelautakuntaan. Eläkelautakunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla vakuutusosoikeuteen. Valitusosoikeus on eläkkeen hakijalla tai saajalla ja eläkeasiamiehellä. Vakuutusosoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan päätös saadaan antaa tiedoksi asianomaiselle lähettämällä se hänelle postitse. Jollei valituksen yhteydessä muuta näytetä, katsotaan valittajan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on hänen ilmoittamallaan osoitteella varustettuna annettu postin kuljetettavaksi. Eläkeasiamiehen valitusaika luetaan päätöksen tekemisestä.

Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

10 §

Jos eläkettä koskeva lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisesti ei ole lain tai eläkesääntö mukainen, vakuutusosoikeus voi eläkelaitoksen esityksestä tai sen hakemuksesta, jota asia koskee, kuultuaan muita asianosaisia, poistaa päätöksen ja ottaa tai määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä mainitun esityksen eläkelaitos voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Kuntien eläkelautakunta ja vakuutusosoikeus voivat tutkia valitusajan jälkeen saapuneen valituksen, jos muutosta ei ole painavan syyn vuoksi haettu määräajassa.

Jos kysymys on evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, voi eläkelaitos aikaisemman päätöksen estämättä käsitellä asian uudelleen.

10 a §

Niiden asioiden käsittelyä varten, joihin tätä lakia sovelletaan, on vakuutusosoikeudessa siitä annetussa laissa tarkoitettuina maallikkojäseninä kaksi työnantaja- ja kaksi palkansaajajäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä. Näiden tulee olla virka- tai työsuhteisiin perehtyneitä henkilöitä. Vakuutusosoikeuden istuntoon osallistuu heistä samanaikaisesti yksi työnantaja- ja yksi palkansaajajäsen.

Maallikkojäsenet ja heidän varajäsenensä määrää valtioneuvosto oikeusministeriön esityksestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Työnantajajäsenet ja heidän varajäsenensä määrää kunnallisen työmarkkinalaitoksen sekä palkansaajajäsenet ja heidän varajäsenensä kunnallisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta. Ehdotusten tulee sisältää kaksi kertaa niin monta ehdokasta kuin jäseniksi ja varajäseniksi tarvitaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Lakia sovelletaan haettaessa muutosta lain voimaantulon jälkeen annettuun päätökseen. Lain 10 §:n 1 momenttia sovelletaan kuitenkin, kun eläkelaitoksen, eläkelautakunnan tai vakuutusosoikeuden päätöksen poistamista koskeva hakemus tai esitys tehdään lain voimaantulon jälkeen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan nimittää maallikkojäsenet ja heidän varajäsenensä lain voimaantulosta alkavaksi toimikaudeksi, joka voi olla 10 a §:ssä säädettyä lyhyempi tai pitempi, ei kuitenkaan pitempi kuin neljä vuotta.

4.

Laki**Suomen Pankista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Suomen Pankista 21 päivänä joulukuuta 1925 annetun lain (365/25) 24 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1968 annetussa laissa (790/68), sekä *lisätään* lakiin uusi 24 a ja 24 b § seuraavasti:

24 §

Eläkkeen ja perhe-eläkkeen myöntää Suomen Pankin johtokunta. Suomen Pankissa on eläkeasiamies, jolla on oikeus seurata näiden asioiden käsittelyä johtokunnassa. Johtokunnan päätökseen eläkettä koskevassa asiassa haetaan muutosta valittamalla vakuutusoikeyteen siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään. Valitus-oikeus on eläkkeen ja perhe-eläkkeen hakijalla tai saajalla ja eläkeasiamiehellä. Vakuutusoikeyden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

24 a §

Jos eläkettä koskeva lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisesti ei ole lainmukainen, vakuutusoikeyden voi Suomen Pankin johtokunnan esityksestä tai sen hakemuksesta, jota asia koskee, kuultuaan muita asianosaisia, poistaa päätöksen ja ottaa tai määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä mainitun esityksen johtokunta voi, kunnes asia on uudelleen

ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Vakuutusoikeyden voi tutkia valitusajan jälkeen saapuneen valituksen, jos muutosta ei ole painavan syyn vuoksi haettu määräajassa.

Jos kysymys on evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, voi Suomen Pankin johtokunta aikaisemman päätöksen estämättä käsitellä asian uudelleen.

24 b §

Vakuutusoikeydessä osallistuvat tämän lain soveltamista koskevien asioiden käsittelyyn valtion eläkelain 24 a §:n nojalla määrättyt maallikkojäsenet.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____.

Lakia sovelletaan haettaessa muutosta lain voimaantulon jälkeen annettuun päätökseen. Lain 24 a §:n 1 momenttia sovelletaan kuitenkin, kun Suomen Pankin johtokunnan tai vakuutusoikeyden päätöksen poistamista koskeva hakemus tai esitys tehdään lain voimaantulon jälkeen.

5.

Laki**kansaneläkelain 58 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 58 a §:ään, sellaisena kuin se on 20 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1595/91), uusi 2 ja 3 momentti seuraavasti:

58 a §

Edellä 1 momentissa säädetty etuudet myöntää eläkelaitos. Eläkelaitoksessa on elä-

keasiamies, jolla on oikeus seurata näiden asioiden käsittelyä eläkelaitoksessa. Eläkelaitoksen päätökseen eläkettä ja perhe-eläkettä koskevassa asiassa haetaan muutosta valitta-

malla vakuutusoikeyteen siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään. Valitusoikey on eläkkeen hakijalla tai saajalla ja eläkeasiamiehellä. Vakuutusoikeyden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tässä pykälässä tarkoitettujen asioiden kä-

sittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä valtion eläkelain 24 ja 24 a §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 .

Lakia sovelletaan haettaessa muutosta lain voimaantulon jälkeen annettuun päätökseen.

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Anneli Jätteenmäki*

1.

Laki**valtion eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain (280/66) 23 ja 24 §, näistä 23 § sellaisena kuin se on muutettuna 9 päivänä tammikuuta 1981 ja 8 päivänä helmikuuta 1991 annetuilla laeilla (11/81 ja 229/91), sekä

lisätään lakiin uusi 24 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

23 §

Valtiokonttorin eläkeasioissa antamiin päätöksiin saadaan hakea muutosta siten kuin jäljempänä säädetään. Päätökseen, jolla on kieltäydytty antamasta 22 §:ssä tarkoitettu ennakkotieto, ei saa hakea muutosta.

Asianosainen, joka on tyytymätön eläkehakemukseen annettuun päätökseen tai 13 §:ssä tai 24 §:n 1 momentissa tarkoitettussa asiassa annettuun päätökseen, saa hakea siihen muutosta valittamalla valtion eläkelautakunnalle. Valituskirja on annettava valtion eläkelautakunnalle kolmenkymmenen päivän kuluessa tiedoksisäännästä. *Päätökseen, johon saadaan hakea muutosta on liitettävä muutoksenhakuosoitus.*

Eläkelautakunnan päätökseen sekä valtiokonttorin muussa kuin 2 momentissa tarkoitetussa asiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin on säädetty muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50).

Milloin valtion eläkelautakunnan tai valtiokonttorin päätös toimitetaan asianomaiselle postitse, katsotaan hänen saaneen päätöksestä tiedon, jollei valituksen yhteydessä muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on hänen ilmoittamallaan osoitteella varustettuna annettu postin kuljetettavaksi.

Päätös saadaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevanakin, jollei muutoksen hakeminen täytäntöönpanon vuoksi käy hyödyttö-

Ehdotus

23 §

Valtiokonttorin eläkeasiassa antamaan päätökseen *haetaan* muutosta *valittamalla valtion eläkelautakuntaan*. Päätökseen, jolla on kieltäydytty antamasta 22 §:ssä tarkoitettu ennakkotieto, ei saa hakea muutosta. *Eläkelautakunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla vakuutus-oikeuteen. Valitus-oikeus on eläkkeen hakijalla tai saajalla. Valitus-oikeus valtion eläkelautakunnan päätöksestä vakuutus-oikeuteen on myös valtiokonttorilla. Vakuutus-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.*

Valitus-aika on 30 päivää päätöksen tiedoksisäännästä. Valtiokonttorin ja valtion eläkelautakunnan päätös saadaan antaa tiedoksi asianomaiselle lähettämällä se hänelle postitse. Jollei valituksen yhteydessä muuta näytetä, katsotaan valittajan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on hänen ilmoittamallaan osoitteella varustettuna annettu postin kuljetettavaksi. Valtiokonttorin valitus-aika luetaan päätöksen tekemisestä.

Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

Päätös saadaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevanakin, jollei muutoksen hakeminen täytäntöönpanon vuoksi käy hyödyttömäksi tai valitusviranomaisen kiellä *täytäntöönpanoa*.

Voimassa oleva laki

mäksi tai valitusviranomaisen kiellä täytännönpanemista.

24 §

Jos eläkettä koskeva lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisesti ei ole lainmukainen, valtiokonttori saa ottaa asian uudelleen käsiteltäväksi, jos on kysymys evätyen edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä.

Jos valtiokonttori on tehnyt esityksen eläkettä koskevan lainvoimaisen päätöksen purkamisesta, se voi, kunnes asia on ratkaistu, keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa eläkkeen sen suuruisena kuin purkuesityksen mukaan on pidettävä oikeana.

Ehdotus

24 §

Jos eläkettä koskeva lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisesti ei ole lainmukainen, vakuutusosoikeus voi valtiokonttorin esityksestä tai sen hakemuksesta, jota asia koskee, kuultuaan muita asianosaisia, poistaa päätöksen ja ottaa tai määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä mainitun esityksen valtiokonttori voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Valtion eläkelautakunta ja vakuutusosoikeus voivat tutkia valitusajan jälkeen saapuneen valituksen, jos muutosta ei ole painavan syyn vuoksi haettu määräajassa.

Jos kysymys on evätyen edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, voi valtiokonttori aikaisemman päätöksen estämättä käsitellä asian uudelleen.

24 a §

Niiden asioiden käsittelyä varten, joihin tätä lakia sovelletaan, on vakuutusosoikeudessa siitä annetussa laissa tarkoitettuina maallikkojäseninä kaksi työnantaja- ja kaksi palkansaajajäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä. Näiden tulee olla virka- tai työsuhteisiin perehtyneitä henkilöitä. Vakuutusosoikeuden istuntoon osallistuu heistä samanaikaisesti yksi työnantaja- ja yksi palkansaajajäsen.

Maallikkojäsenet ja heidän varajäsenensä määrää valtioneuvosto oikeusministeriön esityksestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Työnantajajäsenet ja heidän varajäsenensä määrätään valtiovarainministeriön sekä palkansaajajäsenet ja heidän varajäsenensä valtion virkamiesten ja yhtiöjohtajien edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta. Ehdotusten tulee sisältää kaksi kertaa niin monta ehdokasta kuin jäseniksi ja varajäseniksi tarvitaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____

Lakia sovelletaan haettaessa muutosta lain voimaantulon jälkeen annettuun päätökseen. Lain 24 §:n 1 momenttia sovelletaan kuitenkin,

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kun valtiokonttorin, valtion eläkelautakunnan tai vakuutusosoikeuden päätöksen poistamista koskeva hakemus tai esitys tehdään lain voimaantulon jälkeen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan nimittää maallikkojäsenet ja heidän varajäsenensä lain voimaantulosta alkavaksi toimikaudeksi, joka voi olla 24 a §:ssä säädettyä lyhyempi tai pitempi, ei kuitenkaan pitempi kuin neljä vuotta.

2.

Laki

valtion perhe-eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 31 päivänä joulukuuta 1968 annetun valtion perhe-eläkelain (774/68) 20 ja 21 §, näistä 20 § sellaisena kuin se on muutettuna 9 päivänä tammikuuta 1981 ja 8 päivänä helmikuuta 1991 annetuilla laeilla (12/81 ja 231/91), sekä

lisätään lakiin uusi 21 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

Asianosaisen, joka on tyytymätön eläkehakemukseen annettuun päätökseen tai 8 §:ssä tai 21 §:n 1 momentissa tarkoitettussa asiassa annettuun päätökseen, saa hakea siihen muutosta valittamalla valtion eläkelautakunnalle. Valituskirja on annettava valtion eläkelautakunnalle kolmenkymmenen päivän kuluessa tiedoksisaannista. Päätökseen, johon saadaan hakea muutosta, on liitettävä muutoksenhakuosoitus.

Valtion eläkelautakunnan päätökseen sekä valtiokonttorin muussa kuin 1 momentissa tarkoitettussa asiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin on säädetty muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50).

Milloin päätös toimitetaan asianomaiselle postitse, katsotaan hänen saaneen päätöksestä tiedon, jollei valituksen yhteydessä muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on hänen ilmoittamallaan osoitteella varustettuna annettu postin kuljetettavaksi.

20 §

Valtiokonttorin perhe-eläkeasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla valtion eläkelautakuntaan. Eläkelautakunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla vakuutusosoikeuteen. Valitusosoikeus on eläkkeen hakijalla tai saajalla. Valitusosoikeus valtion eläkelautakunnan päätöksestä vakuutusosoikeuteen on myös valtiokonttorilla. Vakuutusosoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Valitus aika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Valtiokonttorin ja valtion eläkelautakunnan päätös saadaan antaa tiedoksi asianomaiselle lähettämällä se hänelle postitse. Jollei valituksen yhteydessä muuta näytetä, katsotaan valittajan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on hänen ilmoittamallaan osoitteella varustettuna annettu postin kuljetettavaksi. Valtiokonttorin valitus aika luetaan päätöksen tekemisestä.

Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

Voimassa oleva laki

Päätös saadaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevanakin, jollei muutoksen hakeminen täytäntöönpanon vuoksi käy hyödyttömäksi tai valitusviranomaisen kiellä täytäntöönpanemista.

21 §

Milloin perhe-eläkettä koskeva lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisesti ei ole lainmukainen, valtiokonttori saa ottaa asian uudelleen käsiteltäväksi, jos on kysymys evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä.

Jos valtiokonttori on tehnyt esityksen perhe-eläkettä koskevan lainvoimaisen päätöksen purkamisesta, se voi, kunnes asia on ratkaistu, keskeyttää perhe-eläkkeen maksamisen tai maksaa perhe-eläkkeen sen suuruisena kuin purkuesityksen mukaan on pidettävä oikeana.

Ehdotus

Päätös saadaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevanakin, jollei muutoksen hakeminen täytäntöönpanon vuoksi käy hyödyttömäksi tai valitusviranomaisen kiellä *täytäntöönpanoa*.

21 §

Jos perhe-eläkettä koskeva lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisesti ei ole lainmukainen, *vakuutusosoikeus voi valtiokonttorin esityksestä tai sen hakemuksesta, jota asia koskee, kuultuaan muita asianosaisia, poistaa päätöksen ja ottaa tai määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehytään edellä mainitun esityksen valtiokonttori voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.*

Valtion eläkelautakunta ja vakuutusosoikeus voivat tutkia valitusajan jälkeen saapuneen valituksen, jos muutosta ei ole painavan syyn vuoksi haettu määräajassa.

Jos kysymys on evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, voi valtiokonttori aikaisemman päätöksen estämättä käsitellä asian uudelleen.

21 a §

Vakuutusosoikeudessa osallistuvat tämän lain soveltamista koskevien asioiden käsittelyyn valtion eläkelain 24 a §:n nojalla määrättyt maallikojäsenet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Lakia sovelletaan haettaessa muutosta lain voimaantulon jälkeen annettuun päätökseen. Lain 21 §:n 1 momenttia sovelletaan kuitenkin, kun valtiokonttorin, valtion eläkelautakunnan tai vakuutusosoikeuden päätöksen poistamista koskeva hakemus tai esitys tehdään lain voimaantulon jälkeen.

3.

Laki

kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1964 annetun kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) 8 §:n 1, 3 ja 5 momentti sekä 10 §, sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 3 ja 5 momentti 21 päivänä joulukuuta 1979 annetussa laissa (941/79), sekä
lisätään lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

8 §

Kunnallisen eläkelaitoksen päätökseen eläkettä koskevassa asiassa saadaan hakea muutosta valittamalla eläkelautakunnalle. Eläkelautakunnan päätökseen saadaan hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Valitusoikeus on eläkkeen hakijalla tai saajalla ja eläkeasiamiehellä. Valitusaika luetaan eläkeasiamiehen kohdalta päätöksen tekemisestä.

Eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan päätös saadaan antaa tiedoksi asianomaiselle lähettämällä se hänelle postitse. Jollei valituksen yhteydessä muuta näytetä, katsotaan valittajan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on *eläkelaitoksesta tai eläkelautakunnasta* hänen ilmoittamallaan osoitteella varustettuna annettu postin kuljetettavaksi.

Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä on säädetty muutoksenhausta hallintoasioissa.

10 §

Milloin *kunnallisen eläkelaitoksen* lainvoimainen eläkettä koskeva päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisesti ei ole lain tai eläkesäännön mukainen, eläkelaitoksella on valta, jos on kysymys evätyt edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, ottaa asia uudelleen käsiteltäväksi.

Jos eläkelaitos on tehnyt esityksen lainvoimaisen eläkettä koskevan päätöksen purkamiseksi.

Ehdotus

8 §

Kunnallisen eläkelaitoksen päätökseen eläkettä koskevassa asiassa *haetaan* muutosta valittamalla *eläkelautakuntaan*. Eläkelautakunnan päätökseen haetaan muutosta *valittamalla vakuutusosoikeuteen*. Valitusoikeus on eläkkeen hakijalla tai saajalla ja eläkeasiamiehellä. *Vakuutusosoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.*

Valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan päätös saadaan antaa tiedoksi asianomaiselle lähettämällä se hänelle postitse. *Jollei valituksen yhteydessä muuta näytetä, katsotaan valittajan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on hänen ilmoittamallaan osoitteella varustettuna annettu postin kuljetettavaksi. Eläkeasiamiehen valitusaika luetaan päätöksen tekemisestä.*

Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa *annetussa laissa (154/50) säädetään.*

10 §

Jos eläkettä koskeva lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisesti ei ole lain tai eläkesäännön mukainen, *vakuutusosoikeus voi eläkelaitoksen esityksestä tai sen hakemuksesta, jota asia koskee, kuultuaan muita asianosaisia, poistaa päätöksen ja ottaa tai määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä mainitun esityksen* eläkelaitos voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Kuntien eläkelautakunta ja vakuutusosoikeus voivat tutkia valitusajan jälkeen saapuneen vali-

Voimassa oleva laki

sesta, eläkelaitos voi, kunnes asia on ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksen mukaisin määrin.

Ehdotus

tuksen, jos muutosta ei ole painavan syyn vuoksi haettu määräajassa.

Jos kysymys on evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, voi eläkelaitos aikaisemman päätöksen estämättä käsitellä asian uudelleen.

10 a §

Niiden asioiden käsittelyä varten, joihin tätä lakia sovelletaan, on vakuutusoikeudessa siitä annetussa laissa tarkoitettuina maallikkojäseninä kaksi työnantaja- ja kaksi palkansaajajäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä. Näiden tulee olla virka- tai työsuhteisiin perehtyneitä henkilöitä. Vakuutusoikeuden istuntoon osallistuu heistä samanaikaisesti yksi työnantaja- ja yksi palkansaajajäsen.

Maallikkojäsenet ja heidän varajäsenensä määrää valtioneuvosto oikeusministeriön esityksestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Työnantajajäsenet ja heidän varajäsenensä määrätään kunnallisen työmarkkinalaitoksen sekä palkansaajajäsenet ja heidän varajäsenensä kunnallisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta. Ehdotusten tulee sisältää kaksi kertaa niin monta ehdokasta kuin jäseniksi ja varajäseniksi tarvitaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Lakia sovelletaan haettaessa muutosta lain voimaantulon jälkeen annettuun päätökseen. Lain 10 §:n 1 momenttia sovelletaan kuitenkin, kun eläkelaitoksen, eläkelautakunnan tai vakuutusoikeuden päätöksen poistamista koskeva hakemus tai esitys tehdään lain voimaantulon jälkeen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan nimittää maallikkojäsenet ja heidän varajäsenensä lain voimaantulosta alkavaksi toimikaudeksi, joka voi olla 10 a §:ssä säädettyä lyhyempi tai pitempi, ei kuitenkaan pitempi kuin neljä vuotta.

4.

Laki**Suomen Pankista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan Suomen Pankista 21 päivänä joulukuuta 1925 annetun lain (365/25) 24 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1968 annetussa laissa (790/68), sekä lisätään lakiin uusi 24 a ja 24 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 §

Eläkkeen ja perhe-eläkkeen myöntää Suomen Pankin johtokunta. Suomen Pankissa on eläkeasiamies, jolla on oikeus seurata näiden asioiden käsittelyä johtokunnassa. Johtokunnan päätökseen eläkettä ja perhe-eläkettä koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin on säädetty muutoksenhausta hallintoasioissa. Valitusoikeus on eläkkeen ja perhe-eläkkeen hakijalla tai saajalla ja eläkeasiamiehellä.

Eläkkeen ja perhe-eläkkeen myöntää Suomen Pankin johtokunta. Suomen Pankissa on eläkeasiamies, jolla on oikeus seurata näiden asioiden käsittelyä johtokunnassa. Johtokunnan päätökseen eläkettä koskevassa asiassa haetaan muutosta valittamalla vakuutusosoiteen siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään. Valitusoikeus on eläkkeen ja perhe-eläkkeen hakijalla tai saajalla ja eläkeasiamiehellä. Vakuutusosoiteen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

24 a §

Jos eläkettä koskeva lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisesti ei ole lainmukainen, vakuutus-oikeus voi Suomen Pankin johtokunnan esityksestä tai sen hakemuksesta, jota asia koskee, kuultuaan muita asianosaisia, poistaa päätöksen ja ottaa tai määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä mainitun esityksen johtokunta voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Vakuutusosoikeus voi tutkia valitusajan jälkeen saapuneen valituksen, jos muutosta ei ole painavan syyn vuoksi haettu määräajassa.

Jos kysymys on evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, voi Suomen Pankin johtokunta aikaisemman päätöksen estämättä käsitellä asian uudelleen.

24 b §

Vakuutusosoikeudessa osallistuvat tämän lain soveltamista koskevien asioiden käsittelyyn val-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tion eläkelain 24 a §:n nojalla määrätty maallikkojäsenet.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

Lakia sovelletaan haettaessa muutosta lain voimaantulon jälkeen annettuun päätökseen. Lain 24 a §:n 1 momenttia sovelletaan kuitenkin, kun Suomen Pankin johtokunnan tai vakuutus-oikeuden päätöksen poistamista koskeva hakemus tai esitys tehdään lain voimaantulon jälkeen.

5.

Laki

kansaneläkelain 58 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 58 a §:ään sellaisena kuin se on 20 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1595/91), uusi 2 ja 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

58 a §

Edellä 1 momentissa säädetty etuudet myöntää eläkelaitos. Eläkelaitoksessa on eläkeasiamies, jolla on oikeus seurata näiden asioiden käsittelyä eläkelaitoksessa. Eläkelaitoksen päätökseen eläkettä ja perhe-eläkettä koskevassa asiassa haetaan muutosta valittamalla vakuutus-oikeuteen siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään. Valitusoikeus on eläkkeen hakijalla tai saajalla ja eläkeasiamiehellä. Vakuutus-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tässä pykälässä tarkoitettujen asioiden käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä valtion eläkelain 24 ja 24 a §:ssä säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

Lakia sovelletaan haettaessa muutosta lain voimaantulon jälkeen annettuun päätökseen.

